

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

Α.1.1. Ποια ήταν η εξωτερική πολιτική του Καποδίστρια μετά την άφιξη του στην Ελλάδα (1828);

Μονάδες 13

Α.1.2. Ποια ήταν η ηγεσία της επανάστασης του 1922, ποιες οι απαιτήσεις της και ποιες εξελίξεις ακολούθησαν μέχρι το τέλος του έτους;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

Α.2.1. **Να** δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Η Παλινόρθωση
- β. Η Μεγάλη Ιδέα
- γ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Μονάδες 15

Α.2.2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιο σας τη λέξη **Σωστό ή Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Με το άρθρο 10 της Συνθήκης της Αδριανούπολης η Πύλη αποδέχεται το «σχέδιο των τριών τμημάτων».
- β. Η παραχώρηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα έγινε το 1881.
- γ. Το Αντιδιεθνιστικό Σύμφωνο είχε σκοπό τον αγώνα κατά του κομμουνισμού και την υποστήριξη των φασιστικών καθεστώτων.
- δ. Στη διάσκεψη του Λιβάνου λύθηκε το πρόβλημα του αφοπλισμού των αντάρτικων ομάδων, αλλά δε συγκροτήθηκε κυβέρνηση εθνικής ενότητας
- ε. Τα Δωδεκάνησα ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα στις 7 Μαρτίου 1948.

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που σας δίνονται στα παρακάτω κείμενα και τις ιστορικές σας γνώσεις, να **προσδιορίσετε** την κοινωνική προέλευση των φιλελλήνων, να **αναφέρετε** τις αιτίες-πηγές της εμφάνισης του φιλελληνισμού και να **αποτιμήσετε** το φιλελληνισμό ως κίνημα.

Οι Φιλέλληνες

Επιγραμματικός είναι ο χαρακτηρισμός του φιλελληνισμού από τον Γερμανό ιστορικό *Mendelssohn Bartholdy* «ο φιλελληνισμός, γράφει, είχε γίνει μια δύναμη. Ισοπέδωσε τις μέγιστες πολιτικές αντιθέσεις και ένωσε τα εχθρικά πολιτικά κόμματα σ' ένα κοινό ενθουσιασμό. Επέδρασε, όπως συνήθως ενεργούν μόνο τα θρησκευτικά κινήματα: γκρέμισε τους μεσότοιχους των κοινωνικών τάξεων και των εθνικών συνειδητήσεων. Με τους αριστοκράτες πήγαν οι πληβείοι χέρι με χέρι, αρμονικά, ως προς αυτό το ζήτημα, με τους ριζοσπάστες οι συντηρητικοί, με τη γερμανική νεολαία και τους Γερμανούς σοφούς οι Γάλλοι νομιμόφρονες, όπως ο Chateaubriand, ο Richelieu και ο Villele. Παντού ονειρεύονταν τη «ματοβαμμένη ορφανή του ευρωπαϊκού πολιτισμού» (δηλαδή την Ελλάδα). Αλλά ο ενθουσιασμός τότε μόνο θα είχε σημασία, όταν θα υψωνόταν πάνω από τον λόγο, για να γίνει πράξη. Και πραγματικά ο φιλελληνισμός θ' αποκτούσε όχι μόνο πιστούς από όλες τις κοινωνικές τάξεις και τα έθνη, αλλά και τους αποστόλους και τους μάρτυρες του... *Μάταιες ήταν οι απαγορεύσεις της αστυνομίας και των κυβερνήσεων, μάταια νουθετούσε η στοχαστική φρόνηση μερικών «γέρων», μάταια ακόμη κουνούσε αποδοκιμαστικά το ολύμπιο κεφάλι του ένας Goethe. Είχε πια ξυπνήσει ο πόθος για μια μεγάλη παγκόσμια επιχείρηση. Σταυροφορικές ιδέες κυκλοφορούσαν σε όλο τον κόσμο».*

Ο φιλελληνικός αυτός ενθουσιασμός ήταν γενικός, έγινε «θρησκεία της νεότητας και των γερατειών», κατά την έκφραση του ίδιου Γερμανού ιστορικού. «Ελληνομανία» την ονομάζει η αυστριακή κατασκοπεία και τους φιλέλληνες «ελληνομανείς», επισημαίνοντας ιδίως την κίνηση του Αμβούργου.

(Απ. Βακαλόπουλου, *Ιστορία Νέου Ελληνισμού, Ε'*, σελ. 576-77)

Ο κίβδηλος φιλελληνισμός

Εκτός από τους ιδεολόγους που στρατολογούνταν στα φιλελληνικά κέντρα, καταγράφονταν και τυχοδιώκτες, καθυστερημένοι πλανόδιοι ιππότες, που έφταναν στην Ελλάδα τελείως άποροι, όπως π.χ. ορισμένοι στο Αμβούργο, που ήλπιζαν να κάνουν την τύχη τους στην ξένη χώρα, να πάρουν παράσημα, μεγάλους βαθμούς και διπλώματα. Γι' αυτούς η Ελλάδα ήταν η χώρα με το ένδοξο παρελθόν, αλλά και με το άγνωστο και γεμάτο υποσχέσεις μέλλον. Αγανακτισμένος αγνός Αμερικανός φιλέλληνας, ο Jarvis, λέγει, ότι είχαν κατεβεί στην Ελλάδα με την πρόφαση να τη βοηθήσουν, αλλά στην πραγματικότητα από επιθυμία να διαφημιστούν οι ίδιοι, να βοηθήσουν τους εαυτούς των και να ικανοποιήσουν τα συμφέροντά τους. Ντρέπεται και ο φίλος του συμπατριώτης Miller για λογαριασμό αυτών που ζητούν χρήματα. Πάντως, απ' όποιες ιδέες και αν εμπνέονταν οι νέοι αυτοί αξιωματικοί, υπαξιωματικοί, οπλίτες, φοιτητές κ.λπ., γεγονός πρέπει να θεωρηθεί, ότι πολλοί ονειρεύονταν να κάνουν στο έδαφος της κλασσικής Ελλάδας μια σταδιοδρομία που η πατρίδα τους τους την αρνούσαν. Όλοι τους όμως συγκινούνται με την ιδέα ότι ένας σκλαβωμένος από αιώνες λαός θέλει ν' αποκτήσει την ελευθερία του, ότι αγωνίζεται ακόμη και για τη ζωή του, καθώς και για την τιμή των γυναικών και των παιδιών του. Και το θεωρούν τιμή τους να πολεμήσουν για μια υπόθεση τόσο δίκαιη και ευγενική.

(Απ. Βακαλόπουλου, Ιστορία Νέου Ελληνισμού, ΣΤ', σελ. 993)

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

α. Να εξηγήσετε τους λόγους της μεταστροφής της Γαλλίας και της Αγγλίας μετά την επάνοδο του βασιλιά Κωνσταντίνου.

Μονάδες 13

β. Να επισημάνετε τα σφάλματα και τις παραλείψεις της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας.

Μονάδες 12

Η στάση των ξένων Δυνάμεων απέναντι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1919-1922.

Μόνον την 22αν Μαρτίου 1922 (νέο ημερολόγιο) κατωρθώθη η σύγκλησις αυτή, (διάσκεψη του Παρισιού), αλλ' υπό περιστάσεις, αληθινά δυσμενείς, δια την Ελλάδα.

Η Γαλλία ήδη είχε υπογράψει, από του Οκτωβρίου 1921, την οριστική συνθήκη με τον Κεμάλ και δεν απέκρυπτε πλέον από την Αγγλική Κυβέρνησιν τας υποχρεώσεις που είχαν αναλάβει απέναντι του Κεμάλ, όπως επιδίωξη ριζικά μεταρρυθμίσεις της Συνθήκης των Σεβρών. Ο γαλλικός τύπος εξ άλλου είχε ξεσπαθώσει υπέρ των Τούρκων. Και η γαλλική κοινή γνώμη είχε καταληφθή από ένα αδικαιολόγητον και ανεξήγητον φιλοτουρκισμόν.

Ως προς την Αγγλίαν, αυτή απέδιδε τον αναβρασμόν των Ινδιών, που ήτο τότε πολύ μεγάλος, εις την

παράτασιν του Μικρασιατικού πολέμου και εν γένει εις την στάσιν που ετήρει αυτή στην Ανατολή. Επίστευεν επομένως η Αγγλική Κυβέρνησις, ότι η ταχεία συνομολόγησις της ειρήνης απετέλει εθνικήν ανάγκην. Αυτά είχε δηλώσει εις την Βουλήν των Λόρδων ο Υπουργός των Εξωτερικών Κώρζον.

Αλλ' η Αγγλική Κυβέρνησις, για να επιτύχει την ειρήνην, είχε στα χέρια της ένα δυνατό όπλο, που της το έδωσεν η Ελληνική Κυβέρνησις όταν εις αυτήν ενεπιστεύθη την όλην Ελληνικήν υπόθεσιν. Δεν είχε παρά να περιορίση τας ελληνικός αξιώσεις και η ειρήνη θα συνομολογείτο.

(Κ. Ζαβιτζιάνου, *Αναμνήσεις...*, Β', σελ. 127-128)

Το μέτωπο έπειτα από λίγο έχει διασπαστεί. Το Α' σώμα στρατού αναγκάζεται να εγκαταλείψει το Αφιόν Καραχισάρ. Ακολουθούν την υποχώρησις οι Έλληνες και οι Αρμένιοι, αναστατώνοντας τη συνοχή των δυνάμεων μας. Μέσα σ' αυτή τη σύγχυσις χάνεται ο μοναδικός ασύρματος του Α' σώματος στρατού με αποτέλεσμα να μην έχει τα μέσα να επικοινωνήσει με τη Στρατιά. Κι ενώ δεχόταν τις επιθέσεις του κυρίου όγκου του τουρκικού στρατού, το Β' σώμα δεν έσπευδε να το ενισχύσει περιμένοντας διαταγές από τη Σμύρνη. Ο Κεμάλ διευθύνει οπτικά τη μάχη και ο Χατζανέστης από απόστασις 500 σχεδόν χιλιομέτρων. Ο αντιστράτηγος Σπυρίδωνας γράφει: «Ομολογουμένως τοιαύτη

σκανδαλώδης εύνοια προς τον Μουσταφά Κεμάλ δεν ήτο ποτέ δυνατόν να ευχηθή, ουδέ κατ' όναρ* να φαντασθή ούτος δι' εαυτόν και δια τον στρατόν του!».

(Δημ. Φωτιάδη, *Ενθυμήματα*, τομ. Α', σελ. 203)

*ουδέ κατ' όναρ=οϋτε στ' όνειρο του.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΟΜΑΔΑ Α΄

A.1.1. «Την εξωτερική πολιτική χειριζόταν ... για οικονομική ενίσχυσή του» (σχολ. βιβλίο, τεύχος α΄, σελ. 141 – 142).

A. 1.2. «Η μικρασιατική καταστροφή δημιούργησε ... των ελληνικών στρατευμάτων από την Ανατ. Θράκη» (σχ. βιβλίο, τεύχος β΄, σελ. 111 – 117).

A.2.1.

α. Παλινόρθωση: Είναι η επαναφορά όλων των έκπτωτων βασιλιάδων στους θρόνους τους, μετά την οριστική ήττα του Ναπολέοντα. Με την παλινόρθωση οι Μεγάλες δυνάμεις επικαλούμενες την αρχή της Νομιμότητας βοήθησαν για να επιβληθούν παντού απολυταρχικά, συντηρητικά και αντιδραστικά καθεστώτα και ταυτόχρονα συμφωνούσαν απόλυτα στη δίωξη όλων των φιλελευθέρων ιδεών (σχ. βιβλίο α΄ τεύχος, σελ. 116).

β. Μεγάλη Ιδέα: Σχολικό βιβλίο, α΄ τεύχος σελ. 250 «Οι πολίτες του ελεύθερου κράτους ... Στενά, Εύξεινος)».

γ. Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ: Στην κορυφή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, που ιδρύθηκε στη Νέα Υόρκη το 1946, υπάρχει ένα είδος Διευθυντηρίου, το Συμβούλιο Ασφαλείας. Σ' αυτό το συμβούλιο ... veto: (σχολ. βιβλίο, τεύχος β΄, σελ. 226).

A.2.2.

- α. Η πρόταση είναι λανθασμένη
- β. Η πρόταση είναι σωστή
- γ. Η πρόταση είναι σωστή
- δ. Η πρόταση είναι λανθασμένη
- ε. Η πρόταση είναι σωστή

ΟΜΑΔΑ Β΄

Εισαγωγή: Ο φιλελληνισμός αποτέλεσε μια πηγαία εκδήλωση συμπαράστασης από την κοινή γνώμη διαφόρων χωρών και λειτούργησε ως ανεπίσημη διπλωματία έχοντας ευνοϊκές υλικές, ηθικές και πολιτικές επιπτώσεις.

i. Ο Φιλελληνισμός υπήρξε κυρίως κίνημα Ευρωπαϊκό αλλά και γενικότερο. Πιο μαζικά εκδηλώθηκε στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη (Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία), στη Νότια και Ανατολική Ευρώπη (Βαλκανικές Χώρες, Ρωσία, Πολωνία) και αγκάλιασε όλες τις κοινωνικές τάξεις. Συγκεκριμένα, αριστοκράτες και πληβείοι, ριζοσπάστες και συντηρητικοί, νέοι και πεπαιδευμένοι παραμερίζουν τις κοινωνικές τους αντιθέσεις, αμβλύνουν τις πολιτικές τους διαφορές και όλοι μαζί τάσσονται υπέρ των αγωνιζόμενων Ελλήνων με έναν πρωτοφανή ενθουσιασμό.

ii. Οι αιτίες του Φιλελληνισμού είναι :

- Ο διαχρονικός θαυμασμός των Ευρωπαίων για την κλασική Ελλάδα.
- Ο θαυμασμός για τα πολεμικά επιτεύγματα των Ελλήνων στην Επανάσταση
- Ο αποτροπιασμός για τις τουρκικές βιαιότητες
- Η ανάπτυξη των φιλελευθέρων ιδεών που αντιστρατεύονται τις αρχές και τις μεθόδους της Ιερής Συμμαχίας

iii. Αξιολόγηση του Φιλελληνισμού:

- Έγινε μια δύναμη που γεφύρωσε τις κοινωνικές και ιδεολογικές αντιθέσεις
- Επέδρασε με την ισχύ που έχουν τα θρησκευτικά κινήματα και πήρε τη μορφή Σταυροφορίας
- Ξύπνησε τις προσδοκίες των Ευρωπαίων για μια μεγάλη Παγκόσμια επιχείρηση κατά του απολυταρχισμού
- Διαμορφώθηκε, τελικά στην Ευρώπη μια « Ελληνομανία» η οποία ήταν αδύνατο να κατασταλεί από οποιαδήποτε αστυνομική επέμβαση ακόμη και από την απολυταρχική Αυστριακή πολιτική
- Πήρε διάφορες μορφές: οικονομική ενίσχυση για τους αγωνιζόμενους Έλληνες (αποστολή χρημάτων, όπλων και άλλων εφοδίων), ηθική ενίσχυση με τον τύπο και με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (ποίηση, θέατρο, ζωγραφική), προσφορά υπηρεσιών για τη συγκρότηση τακτικού στρατού ή ειδικού σώματος φιλελλήνων, προσφορά υπηρεσιών σε θέματα πολιτειακά (π.χ. Ιταλός Γκαλίνα που βοήθησε στη διαμόρφωση του Συντάγματος της Επιδάυρου), προσωπική συμμετοχή στον Αγώνα και σε αρκετές περιπτώσεις αυτοθυσία.
- Εκτός, όμως από το γνήσιο φιλελληνισμό αναπτύχθηκε στην Ευρώπη και ο «κίβδηλος», ο κάλπικος

φιλελληνισμός κυρίως από Ευρωπαίους τυχοδιώκτες, οι οποίοι πίστευαν ότι η Επαναστατημένη Ελλάδα προσφερόταν τόσο για την απόκτηση παρασήμων και διακρίσεων όσο και εύκολο πλουτισμό. (π.χ τυχοδιώκτες, πλανόδιοι ιππότες, έμποροι πολίτες του Αμβούργου, νέοι φοιτητές, αξιωματικοί, οπλίτες κ.α επιζητούν στη Ελλάδα βαθμούς και διπλώματα, στρατιωτικές σταδιοδρομίες και χρήματα, προσωπικά συμφέροντα και αξιώσεις). Πολλοί μάλιστα – κυρίως ύστερα από το 1823 – 1824 ήρθαν στην Ελλάδα και ως πράκτορες ξένων συμφερόντων οικονομικών ή πολιτικών.

- Αν και τα συναισθήματα των Ελλήνων για τους Φιλέλληνες ήταν αντιφατικά κάποιοι τους αντιμετώπισαν με ανεπιφύλακτο ενθουσιασμό και κάποιοι με καχυποψία και παρότι δεν υπήρχε οργανωμένη υποδοχή από τους Φιλέλληνες, ωστόσο όλοι όσοι ήρθαν στην Ελλάδα συγκινούνταν από τον ελληνικό Αγώνα και θεωρούσαν τιμή τους να πολεμήσουν για ένα τόσο δίκαιο και ευγενικό σκοπό.

B.2. a. Η επάνοδος του βασιλιά Κων/νου στο θρόνο το Νοέμβριο του 1920 δημιούργησε νέες περιπλοκές στο Μικρασιατικό πρόβλημα. Οι Δυτικοί σύμμαχοι, ιδίως οι Γάλλοι αλλά και οι Άγγλοι άρχισαν να μεταβάλλουν την πολιτική τους απέναντι στην Ελλάδα με το πρόσχημα της έλλειψης εμπιστοσύνης στο πρόσωπο του Κων/νου. Συγκεκριμένα:

i.

- Η Γαλλία βρίσκεται σε οξύ ανταγωνισμό με την Αγγλία και επιδιώκει να αυξήσει την επιρροή της στην ευρύτερη περιοχή της Μ. Ασίας.
- Θεωρεί την Ελλάδα ως εντολοδόχο της Αγγλικής πολιτικής και γι' αυτό βλέπει με δυσπιστία την παρουσία των ελληνικών δυνάμεων στη Μ. Ασία.
- Έτσι, υπογράφει το Σύμφωνο της Άγκυρας τον Οκτώβριο του 1921 με την Τουρκία επιδιώκοντας οικονομικά προνόμια στα εδάφη της (π.χ. πώληση όπλων, αποστολή γάλλων εκπαιδευτών για την αναδιοργάνωση της τουρκικής αστυνομίας). Με αυτόν τον τρόπο επιχειρεί να αναθεωρήσει ριζικά τη Συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920).
- Ο γαλλικός τύπος και η γαλλική κοινή γνώμη βρίσκονται σε αντιστοιχία με τα φιλοτουρκικά αισθήματα της επίσημης γαλλικής πολιτικής, καθώς γνωρίζουν ότι δεν είναι εφικτή η στρατιωτική ήττα του κεμαλικού κινήματος από μόνο τον ελληνικό στρατό και ότι καμιά ευρωπαϊκή χώρα δεν είναι διατεθειμένη να στείλει στρατεύματα στη Μ. Ασία μετά και την σφαγή του Α' Παγκοσμίου πολέμου.

ii.

- Η Αγγλία, ανησυχεί για τις εξελίξεις αυτές και αφενός υποστηρίζει την παραμονή των ελληνικών στρατευμάτων στη Μ. Ασία για να μην αποδεσμευθούν οι κεμαλικές δυνάμεις και επιτευχθούν εναντίον των ισχών αγγλικών δυνάμεων που βρίσκονται στα στενά, αφετέρου υποστηρίζει τη διακοπή των εχθροπραξιών και την επίτευξη ειρήνης, καθώς ο αναβρασμός στο Μικρασιατικό μέτωπο προκαλεί εντάσεις στις Βρετανικές αποικίες των Ινδιών και απειλεί τα εκεί συμφέροντά τους.
- Τελικά, επειδή από την Αγγλία προκρίνεται ότι τα συμφέροντά της στην Εγγύς Ανατολή είναι ισχυρότερα υποστηρίζει τον περιορισμό των ελληνικών αξιώσεων χωρίς ωστόσο να στρέφεται ανοικτά υπέρ της Τουρκίας, ακολουθώντας έτσι μια αντιφατική πολιτική που είναι όμως ευνοϊκή για τις δικές της επιδιώξεις.

β. Εκτός από το διπλωματικό απομονωτισμό που επέβαλαν τα ευρωπαϊκά κράτη, σημαντικό στοιχείο στην κατάρρευση του Μικρασιατικού μετώπου ήταν οι παραλείψεις και τα σφάλματα της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας. Συγκεκριμένα, η κατάσταση επιβαρύνθηκε από:

- Τις συνεχείς επεκτάσεις του ελληνικού μετώπου πέρα από τα όρια της Σμύρνης (Αϊδίνιο, Προύσα, Κιουτάχεια, Εσκή – Σεχίρ, Σαγγάριος).
- Τον δύσκολο ανεφοδιασμό του ελληνικού στρατού μέσα στην ενδοχώρα όπου υπερίσχυε ο κεμαλικός στρατός ακολουθώντας πολλές φορές και πόλεμο φθοράς εναντίον των ελληνικών θέσεων.
- Την επιθυμία προέλασης ως την Άγκυρα για την κατάλυση του κεμαλικού κινήματος στην καρδιά του.
- Την αποτυχία στη μάχη στο Σαγγάριο και την απόφαση για συνέχεια του πολέμου σε συνδυασμό με τη στασιμότητα και την καθήλωση του μετώπου για δώδεκα μήνες από τον Αύγουστο του 1921 ως τον Αύγουστο του 1922.
- Τη διάσπαση του μετώπου, καθώς το Α' σώμα στρατού εγκαταλείπει το Αφιόν Καραχισάρ. Από το ρήγμα που δημιουργείται ο κύριος όγκος των τουρκικών δυνάμεων κατευθύνεται προς τη Σμύρνη.
- Την άτακτη υποχώρηση των ελλήνων και των Αρμενίων που δυσκολεύουν τη συνοχή του ελληνικού στρατού
- Την αδυναμία επικοινωνίας μέσω ασυρμάτου με τη γενική Στρατιά.
- Την απουσία εντολών από τη Σμύρνη, προς το Β' σώμα στρατού που παραμένει ανενεργό.
- Την ολιγωρία, την έλλειψη σχεδίου άμυνας και τη γενικότερη στρατηγική από την ελληνική πλευρά και τον στρατηγό Χατζηανέστη σε αντίθεση με την εγρήγορση και την ετοιμότητα του Κεμάλ Ατατούρκ που

έχει οπτικό έλεγχο του στρατού του.

- Τέλος, η λανθασμένη στρατιωτική τακτική των Ελλήνων επιβεβαιώνεται και από τον αντιστράτηγο Σπυρίδωνα που τη θεωρεί ως αναπάντεχο δώρο για τον Κεμάλ.

